

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Karol Weitz

w sprawie z wniosku E. S. i U. S.
przy uczestnictwie E. K. i innych,
o stwierdzenie zasiedzenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 kwietnia 2015 r.,
zażalenia wnioskodawców
na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 3 listopada 2014 r.,
oraz na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 25 listopada 2014 r.

**1. odrzuca zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 3 listopada 2014 r., sygn. akt [...];**

**2. odrzuca zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 25 listopada 2014 r., sygn. akt [...]w części odrzucającej
zażalenie;**

**3. uchyla postanowienie Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 25
listopada 2014 r., sygn. akt [...]w części odrzucającej skargę
kasacyjną.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł. postanowieniem z dnia 4 lipca 2014 r. oddalił apelację wnioskodawców wniesioną od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 26 listopada 2013 r. w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia. Wnioskodawcy wnieśli skargę kasacyjną na to postanowienie wraz z wnioskiem o zwolnienie ich od kosztów sądowych. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 3 listopada 2014 r. oddalił ten wniosek. Wnioskodawcy wnieśli zażalenie na to postanowienie. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 25 listopada 2014 r. odrzucił zażalenie wnioskodawców na postanowienie z dnia 3 listopada 2014 r. oraz odrzucił skargę kasacyjną na postanowienie z dnia 4 lipca 2014 r. Podstawą odrzucenia zażalenia było stwierdzenie, że na wydane przez sąd drugiej instancji postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych nie przysługuje zażalenie. Natomiast podstawą odrzucenia skargi kasacyjnej było stwierdzenie, że nie została ona opłacona. Sąd podkreślił, że w odniesieniu do wnoszonych przez profesjonalnych pełnomocników środków prawnych, jeśli należy się od nich opłata stała albo proporcjonalna i opłata ta nie zostanie wniesiona, sąd nie wzywa do uzupełnienia, lecz środek odrzuca (art. 130² § 1 k.p.c.). W wypadku gdy składany środek prawny zawiera wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, to, w razie oddalenia tego wniosku, termin do wniesienia opłaty biegnie od dostarczenia skarżącemu odpisu postanowienia o oddaleniu tego wniosku.

Wnioskodawcy wnieśli do Sądu Najwyższego zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 25 listopada 2014 r. oraz, w tym samym piśmie, wnieśli zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 3 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Co do zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 3 listopada 2014 r. o odmowie zwolnienia wnioskodawców od kosztów postępowania kasacyjnego, należy zauważyć, że wnioskodawcy ponownie skarżą to postanowienie – pierwsze zażalenie zostało przez nich skierowane do Sądu Apelacyjnego i zostało odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 25 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w Ł. podkreślił, że jest to postanowienie wydane przez sąd drugiej instancji, a na takie postanowienie nie przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 3 listopada 2014

r. także podlega odrzuceniu przez Sąd Najwyższy. Dopuszczalność złożenia zażalenia do Sądu Najwyższego jest wyjątkiem, a nie zasadą. W konsekwencji zamieszczony w art. 394¹ § 1, § 1¹ i § 2 k.p.c. katalog postanowień sądu drugiej instancji podlegających zaskarżeniu do Sądu Najwyższego należy wyklądać ściśle. W katalogu tym nie ma zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, zatem na takie postanowienie zażalenie do Sądu Najwyższego nie przysługuje, a wniesione zażalenie podlega odrzuceniu.

Co do postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 25 listopada 2014 r. o odrzuceniu zażalenia wnioskodawców, skarżący uzasadniają swój zarzut, podnosząc naruszenie art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c. Twierdzą, że wydane przez sąd odwoławczy postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym jest orzeczeniem wydanym przez sąd pierwszej instancji, bowiem wcześniej kwestia ta nie mogła być badana przez żaden sąd. Odwołują się w związku z tym do konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego, a zwłaszcza do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r., SK 3/05 (OTK-A 2007, nr 3, poz. 32), w którym uznano orzekanie przez sąd odwoławczy o kosztach procesu za orzekanie po raz pierwszy w tej materii, co wiązało się z przyjęciem, że Konstytucja wymaga zaskarżalności postanowienia w tym przedmiocie. Skarżący uważają, że Konstytucja wymaga, aby na postanowienie wydane przez sąd odwoławczy o odmowie zwolnienia z kosztów sądowych przysługiwało zażalenie. Należy w związku z tym podkreślić, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 31 marca 2009 r., SK 19/08 (OTK-A 2009, nr 3, poz. 29) orzekał w sprawie zgodności art. 394¹ § 2 k.p.c., w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), w zakresie, w jakim przepis ten uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny uznał badany przepis za zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. W uzasadnieniu podkreślił, że Konstytucja nie

gwarantuje prawa do bezpłatnego postępowania sądowego, a zwolnienie od kosztów sądowych nie stanowi odrębnej sprawy objętej gwarancjami konstytucyjnymi (w tym gwarancją dwuinstancyjności). Dodał, że zwolnienie od kosztów sądowych nie stanowi aktu wymierzania sprawiedliwości, lecz akt administrowania środkami budżetowymi. W konsekwencji rozstrzygnięcie w przedmiocie zwolnienia od kosztów nie stanowi samodzielnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, zatem nie mają do niego zastosowania konstytucyjne gwarancje co do rozstrzygania spraw, w tym gwarancja dwuinstancyjności postępowania. Sąd rozstrzygający po raz pierwszy o kosztach sądowych nie może zostać uznany z tego tylko względu za sąd pierwszej instancji. Argumentacja Trybunału Konstytucyjnego prowadzi do wniosku, że nie jest dopuszczalne składanie zażalenia na rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji co do zwolnienia od kosztów sądowych, choćby w tej kwestii merytorycznie orzekano po raz pierwszy, a jeżeli, jak w niniejszej sprawie, dojdzie do złożenia takiego zażalenia, to podlega ono odrzuceniu.

Co do postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 25 listopada 2014 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej wnioskodawców należy, podkreślić, że w tym zakresie zażalenie do Sądu Najwyższego oczywiście przysługuje (art. 394¹ § 1 k.p.c.). Sąd Okręgowy odrzucił skargę kasacyjną jako nieopłaconą. Stwierdził, powołując się na art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.), że w świetle tego przepisu nie wzywa się strony po prawomocnym oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych do opłacenia pisma, lecz termin tygodniowy do wniesienia opłaty biegnie od daty doręczenia stronie postanowienia o oddaleniu. W szczególności biegu tego terminu nie przerywa wniesienie w tym terminie niedopuszczalnego zażalenia na oddalenie wniosku o zwolnieniu od kosztów sądowych. Ze stanowiskiem tym nie zgodzili się skarżący i podnieśli, że wskutek uchylenia art. 130² § 3 k.p.c., w razie wniesienia, nawet przez profesjonalnego pełnomocnika, nieopłaconej skargi kasacyjnej, sąd musi zastosować art. 130² § 1 k.p.c., z którego wynika, że taka skarga nie może być odrzucona, lecz powinna zostać zwrócona, a w świetle art. 130² § 2 k.p.c. może jeszcze zostać należycie opłacona i wywoła skutek od daty pierwotnego wniesienia.

W analogicznej sprawie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 kwietnia 2013 r., IV CZ 25/13 (nie publ.) stwierdził, że nieobowiązujący od dnia 1 lipca 2009 r. art. 130² § 2 k.p.c. stanowiący, że sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty m.in. środki odwoławcze i środki zaskarżenia wniesione przez adwokata lub radcę prawnego podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia, został uchylony ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571). Ustawa ta weszła w życie z dniem 1 lipca 2009 r., a przepis przejściowy (art. 8 ust. 1) stanowi, że przepisy ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po dniu jej wejścia w życie. Wykładnia tego przepisu nie może być dokonywana bez uwzględnienia zmian w k.p.c. dotyczących postępowania kasacyjnego, wprowadzonych ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804). W następstwie tych zmian postępowanie kasacyjne utraciło charakter postępowania w trzeciej instancji, skarga kasacyjna stała się instrumentem kontroli zgodności z prawem prawomocnych orzeczeń. Ten szczególny charakter postępowania kasacyjnego prowadzi do wniosku, że złożenie skargi kasacyjnej po dniu 1 lipca 2009 r. jest, w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571), nowym postępowaniem wszczętym po dniu jej wejścia w życie. Oznacza to tym samym, że do postępowania wywołanego taką skargą mają zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą.

Takie też stanowisko zostało wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienia z dnia 8 stycznia 2010 r. IV CZ 107/09, z dnia 3 lutego 2010 r. II CZ 91/09, z dnia 3 lutego 2010 r. II CZ 79/09, z dnia 24 listopada 2010 r., II CZ 128/10). Jego konsekwencją była potrzeba rozważenia skutków uchylenia art. 130² § 3 k.p.c., skoro przepis ten nie znajduje zastosowania do skarg kasacyjnych wniesionych po dniu 1 lipca 2009 r. Zagadnienie to stało się przedmiotem uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 r., II UZP 4/10, której Sąd Najwyższy postanowił nadać moc zasady prawnej. Według tej uchwały, nieopłacona skarga kasacyjna złożona przez adwokata lub radcę prawnego

po wejściu w życie ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571) podlega odrzuceniu w razie niewykonania zarządzenia wzywającego do opłacenia skargi (art. 398⁶ § 2 w związku z art. 130 § 1 k.p.c.).

W niniejszej sprawie sąd drugiej instancji, po oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty od skargi kasacyjnej, powinien wydać zarządzenie wzywające do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej. Nieprawidłowo zatem Sąd Okręgowy odrzucił skargę kasacyjną bez wezwania do wniesienia od niej opłaty.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 398⁶ § 3 i art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 1 i § 3 k.p.c.).